

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

۲۹

مباحثی در حوزه سیاستگذاری اجتماعی

بررسی شاخص موفقیت لگاتوم در سال ۲۰۱۴
و مقایسه وضعیت ایران با کشورهای منطقه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده:

موسسه لگاتوم، شاخصی را به نام شاخص موفقیت لگاتوم برای اندازه گیری رفاه، ایجاد کرده است. این شاخص رفاه ملی را شامل ثروت و سعادت در نظر می گیرد. به عبارت دیگر، این شاخص به جز تولید ناخالص داخلی، عوامل دیگری مانند سرمایه اجتماعی، سلامتی، آزادی سیاسی و کیفیت کلی زندگی را نیز در نظر می گیرد و معتقد است که مرفه ترین ملت ها در جهان، آنهایی نیستند که لزوماً تولید ناخالص داخلی بالایی دارند؛ بلکه کشورهایی هستند که شهروندانی آزاد، شاد و سالم دارند.

شاخص موفقیت لگاتوم از هشت شاخص فرعی تشکیل شده است که بر اساس پژوهش های انجام شده، بر رشد اقتصادی و کیفیت زندگی تاثیر گذار هستند و هر کدام از این شاخص های فرعی، یک بعد اصلی از موفقیت را نشان می دهند و اثر یک مجموعه متغیرها را بر تولید ناخالص داخلی سرانه و رفاه شهروندان ارزیابی می کند. لذا شاخص موفقیت باعث می شود تا بتوان اثرات شاخص های غیراقتصادی و اقتصادی را بر رضایت از زندگی به دست آورد.

برای به دست آوردن شاخص کل موفقیت لگاتوم، به همه شاخص های فرعی، وزن مساوی داده می شود و هر کشور، نمره ای در هر شاخص فرعی دارد که بر اساس ترکیب عملکردش در متغیرهای مختلف و سطوح گوناگون اهمیت این متغیرها بنا شده است. سپس نمره های این شاخص های فرعی، متوسط گیری می شوند تا یک نمره کل موفقیت برای کشور به دست آید. در نهایت کشورها بر اساس این نمره ها، رتبه بندی می شوند.

عنوان: بررسی شاخص موفقیت لگاتوم در سال ۲۰۱۴ و مقایسه وضعیت ایران با کشورهای منطقه

تهیه کننده: تقی طزری؛ محمد حسین یوسف بیگی؛ ناظر علمی: احد رستمی؛ ناظر چاپ: ابراهیم نجار؛ چاپ: تکثیر سادات

کلید واژه ها: مفهوم لگاتوم، توسعه اجتماعی، رفاه اجتماعی، بهبود، توسعه متوازن.

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی؛ معاونت رفاه اجتماعی؛ دفتر مطالعات رفاه اجتماعی

فهرست مطالب

۳	معرفی شاخص موسسه لگاتوم
۴	اقتصاد
۶	کارآفرینی و فرصت
۸	حکمرانی
۹	آموزش
۱۲	سلامت
۱۴	ایمنی و امنیت
۱۵	آزادی فردی
۱۶	سرمایه اجتماعی
۱۸	ارزیابی وضعیت توسعه اجتماعی در ایران با استفاده از شاخص لگاتوم
۲۳	جمع بندی

فهرست جداول

۵	جدول شماره ۱: زیر شاخص های اقتصادی برای کشور ایران و نروژ
۶	جدول شماره ۲: زیر شاخص های فرصت و کارآفرینی برای کشور ایران و نروژ
۹	جدول شماره ۳: زیر شاخص های حکمرانی برای کشور ایران و نروژ
۱۰	جدول شماره ۴: زیر شاخص های آموزش برای کشور ایران و نروژ
۱۳	جدول شماره ۵: زیر شاخص های سلامت برای کشور ایران و نروژ
۱۴	جدول شماره ۶: زیر شاخص ایمنی و امنیت برای کشور ایران و نروژ
۱۶	جدول شماره ۷: زیر شاخص آزادی فردی برای کشور ایران و نروژ
۱۷	جدول شماره ۸: زیر شاخص سرمایه اجتماعی برای کشور ایران و نروژ
	جدول شماره ۱۰: مقایسه کشور ایران و نروژ (رتبه اول دنیا) بر حسب شاخص موفقیت لگاتوم
	Error! Bookmark not defined.
	جدول شماره ۱۱: مقایسه کشور ایران و امارات متحده عربی (کشور اول منطقه) بر حسب شاخص موفقیت لگاتوم
	Error! Bookmark not defined.
۲۱	جدول شماره ۱۲: جایگاه ایران در جهان و منطقه از نظر رتبه بندی جهانی

معرفی شاخص موسسه لگاتوم^۱

شاخص موفقیت لگاتوم در بین شاخص‌های ارائه شده از سوی مجامع بین‌المللی در زمینه توسعه اجتماعی، از جامعیت بیشتری برخوردار بوده و تعداد بیشتری از زیر شاخص‌های ارائه شده در تعاریف مختلف پیرامون توسعه اجتماعی را شامل می‌شود. این شاخص ورای ثروت مادی، فاکتورهایی همچون سرمایه اجتماعی، حکمرانی موثر، حقوق و آزادی‌های بشر، ثروت، فرصت، امنیت و کیفیت کلی زندگی را نیز در بر می‌گیرد (لگاتوم، ۲۰۱۲).

^۱ کلیه داده‌های این قسمت به جز مواردی که منبع آن ذکر شده است برگرفته شده از سایت موسسه لگاتوم می‌باشد.

بنابراین در ادامه ابتدا به توصیف وضعیت ایران در ارتباط با هر یک از این شاخص‌ها پرداخته و در وهله بعد مقایسه‌ای را بین وضعیت ایران در زمینه این شاخص‌ها با کشور رتبه نخست در رتبه‌بندی یعنی نروژ و کشورهای ۲۰ گانه منطقه جنوب غرب آسیا خواهیم داشت تا از این طریق جایگاه خود را در جهان و منطقه از دید داده‌های این موسسه شناسایی نماییم. هر چند در خصوص شیوه جمع‌آوری این داده‌ها و ترکیب آنها شبهاتی وجود دارد، اما هدف اصلی این گزارش معرفی شاخص لگاتوم به عنوان یکی از شاخص‌های متاخر در حوزه رفاه اجتماعی می‌باشد.

• اقتصاد

بنیان‌های اقتصادی سالم و با ثبات، سبب افزایش درآمد سرانه و افزایش سطح کلی رفاه می‌گردد که یکی از متغیرهای اساسی در توسعه اجتماعی است. زیر شاخص اقتصاد، نحوه عمل کشورها را در چهار حوزه کلیدی اندازه‌گیری می‌نماید:

۱. سیاست‌های اقتصادی کلان؛

۲. انتظارات و رضایت‌مندی از اقتصاد؛

۳. بنیان‌هایی برای رشد؛

۴. کارایی بخش مالی.

زیر شاخص اقتصاد نشان می‌دهد که نتایج سیاست‌های صحیح اقتصادی در سطح کلان، از قبیل نرخ پس‌انداز داخلی قوی^۲، نرخ تورم پایین، و بیکاری پایین، اثر مثبتی را بر سطح متوسط درآمد و رفاه دارد. این امر نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری در سرمایه فیزیکی^۳، صادرات تکنولوژی‌های برتر، و یک اقتصاد رقابتی برای سرمایه‌گذاری خارجی جذاب بوده و جهت افزایش درآمد سرانه، ضروری می‌باشد (لگاتوم، ۲۰۱۲: ۳۸).

بر اساس رتبه‌بندی لگاتوم، ایران از نظر زیر شاخص اقتصادی در سال ۲۰۱۴ با توجه به متغیرهای اشاره شده در

جدول زیر، در رتبه ۱۱۴ جهان قرار گرفته است:

جدول شماره ۱: زیرشاخص‌های اقتصادی برای کشور ایران و نروژ

متوسط جهانی	نروژ	ایران	زیرشاخص‌های اقتصاد ایران
۵۹,۸	۸۰,۲	۶۷	آیا شما به نهادهای مالی اعتماد دارید؟ (بله %)
٪۱,۸	٪-۰,۶	٪۲	تولید ناخالص داخلی ۵ ساله به ازای نرخ رشد سرمایه
۱,۹	۲,۳	۱,۶	انتظارات از اقتصاد ^۱
۵۴,۶	۵۴	۳۷	وضعیت استخدام
۱۸,۵	۳۷,۲	۴۳,۸	پس انداز ناخالص داخلی (درصد از تولید ناخالص داخلی)
۷۰,۴	۹۳,۴	۴۹,۵	آیا شما به سرپناه و غذای کافی دسترسی دارید؟ (بله %)
۳۴,۶	۶۶,۷	۲۶,۳	آیا زمان مناسبی برای یافتن شغلی خوب وجود دارد؟ (بله %)
۵۳۴۹۴	۲۱۴۴۹۱	۳۹۸۲۶,۹	سرمایه ^۲ به ازای هر کارگر ^۳
۵,۲	۴,۴	۷,۹	اندازه و نوسانات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ^۴
۹	۱۸,۸	۴,۱	صادرات فناوری‌های با تکنولوژی برتر (درصد از صادرات تولیدی)
۵,۳	۲,۱	۳۹,۳	نرخ تورم
۳۰.۶۲۳۳,۳۶	۲۶۵۰۷۴	۱۵۹۲۲۶	اندازه بازار
۷,۶	۱,۳	۱۳,۷	وام‌های معوق (درصد از مجموع وام‌ها)
۵۹,۴	۹۱,۸	۶۸,۴	آیا از استانداردهای زندگی راضی هستید؟ (درصد بله)
۸,۹	۳,۲	۱۳,۱	نرخ بیکاری (درصد از نیروی کار)

دقت در زیرشاخص‌های اقتصادی نشان می‌دهد که وضعیت ایران در برخی از زیرشاخص‌ها بهتر از متوسط

جهانی می‌باشد. به عنوان مثال میزان اعتماد مردم به نهادهای مالی در ایران ۶۷ درصد است، در حالی که

متوسط جهانی ۵۹,۸ درصد می‌باشد. همچنین رضایت از استانداردهای زندگی در ایران ۶۸,۴ می‌باشد در حالی

^۱ سوال پیمایش: در حال حاضر، فکر می‌کنید شرايط اقتصادی شهر یا محل زندگی شما به طور کلی بهتر شده یا بدتر شده است؟

میانگین میزان سرمایه فیزیکی هر کارگر برای تولید کالا و خدمات.

که متوسط جهانی ۵۹,۴ می‌باشد. از سوی دیگر عملکرد ایران در برخی زیرشاخص‌ها بسیار ضعیف است که نمونه بارز آن نرخ تورم ۳۹,۳ درصدی در برابر متوسط جهانی ۵,۳ درصدی می‌باشد که حاکی از اختلاف فاحش نرخ تورم ایران با متوسط جهانی می‌باشد.

• کارآفرینی و فرصت

شرایط کارآفرینی مناسب باعث می‌شود که شهروندان بتوانند ایده‌ها و فرصت‌های جدیدی را برای بهبود زندگی‌هایشان تعقیب کنند و به سطوح بالایی از درآمد و رفاه نائل شوند. زیر شاخص کارآفرینی و فرصت این تأثیرات را به وسیله سنجش نحوه عمل کشورها در سه حوزه به دست می‌آورد:

۱. محیط کارآفرینی؛
۲. فعالیت‌های ابتکاری؛
۳. دسترسی به فرصت (لگاتوم، ۲۰۱۲).

در یک کشور، هزینه شروع کسب و کار اندک و وجود درک مثبت از محیط کارآفرینی، در بهبود موفقیت‌های اقتصادی شهروندان و رفاه کلی آنان اثرگذار است. این زیر شاخص، همچنین توانایی کشور را برای تجاری نمودن نوآوری‌ها ارزیابی نموده و شالوده‌های ارتباطی و تکنولوژیکی را که اغلب برای تلاش‌های تجاری موفق ضروری است، می‌سنجد. این زیر شاخص، همچنین تصویری را از دسترسی به فرصت به وسیله ردیابی نابرابری و نگرش شهروندان به شایسته سالاری، ارائه می‌نماید. در زمینه شاخص کارآفرینی و فرصت، ایران در سال ۲۰۱۴، در جایگاه ۹۳ جهان قرار گرفته است. امتیازات کسب شده توسط ایران با توجه به متغیرهای مختلف در این زمینه به شرح جدول زیر می‌باشد:

جدول شماره ۲: زیر شاخص‌های فرصت و کارآفرینی برای کشور ایران و نروژ

متوسط جهانی	نروژ	ایران	زیرشاخص‌های کارآفرینی و فرصت ایران
۷۰	۷۸,۵	۴۹,۴	آیا این کشور مکان مناسبی برای کارآفرینان جهت شروع یک تجارت می‌باشد؟ (بله %)

متوسط جهانی	نروژ	ایران	زیرشاخص های کارآفرینی و فرصت ایران
۳,۵	۰,۸	۰	صادرات تکنولوژی های ارتباطی و اطلاعاتی ^۱ (درصد از کل صادرات)
۲۸۲,۸	۱۷۲۵,۷	۱,۳	سرورهای اینترنتی امن (به ازای هر یک میلیون نفر)
۹۹۷,۷۴	۹۳۹	۱۱۳	پهنای باند اینترنت (مگابیت در ثانیه)
۱۷۹۴۵۳۳,۵۱	۳۵۰۲۵۵	۱۴۱۹۸۷	حق امتیاز ^۲ (دلار آمریکا)
۲۹	۱,۶	۳,۱	هزینه راه اندازی کسب و کار (درصد از سرانه درآمد ناخالص ملی)
۱۰۶,۸	۱۱۶,۵	۸۴,۲	تلفن های موبایل (به ازای هر ۱۰۰ نفر)
۸۴,۷	۹۸	۹۲	گوشی های تلفن همراه در هر خانواده
۰,۹	۱,۷	۱,۲	هزینه های تحقیق و توسعه (درصد از تولید ناخالص داخلی)
۶,۱	۱,۵	۶,۷	توسعه اقتصادی نابرابر
۸۰,۵	۹۴,۸	۷۷,۶	آیا مردم می توانند با سخت کوشی پیشرفت کنند (% بله)

نکته قابل توجه در جدول فوق، توسعه اقتصادی نابرابر می باشد. توسعه اقتصادی فراگردی است که طی آن، درآمد سرانه واقعی یک کشور در یک دوره بلند مدت افزایش می یابد، اما برای توسعه اقتصادی شروطنی در نظر گرفته می شود، از جمله این که تعداد افراد زیر خط فقر مطلق افزایش نیابد و توزیع درآمد خیلی نابرابر نشود. بنابراین یکی از موضوعاتی که همواره در ارتباط با توسعه اقتصادی مطرح می شود، چگونگی نابرابری درآمدی در جامعه است. نابرابری درآمدی بیانگر اختلاف درآمد بین ثروتمندترین و فقیرترین دهک های جامعه می باشد که تحت تأثیر عوامل ساختاری اقتصاد و شرایط اجتماعی جامعه قرار می گیرد. بر اساس جدول فوق، ایران در روند توسعه اقتصادی خود، با نابرابری مواجه شده است و وضعیت توسعه اقتصادی نابرابر ایران نسبت به متوسط جهانی بالاتر می باشد که نشان می دهد اختلاف درآمد بین دهک های درآمدی ایران زیاد می باشد.

ICT Exports

^۲ هزینه های مجوز و امتیازات که پرداخت می شوند و از افراد مقیم و غیرمقیم برای استفاده قانونی از دارایی های غیرمنقول، غیرمادی و حقوق مالکیت دریافت می شود

• حکمرانی'

جوامعی که به خوبی اداره می‌شوند، از سطوح بالای رشد اقتصادی و رفاه شهروندان برخوردارند. زیر شاخص

حکمرانی نحوه عمل کشورها را در سه حوزه می‌سنجد:

دولت (حکومت) کارا و پاسخ‌گو؛

انتخابات و مشارکت سیاسی منصفانه؛

حاکمیت قانون (لگاتوم، ۲۰۱۲).

نهادهای حکمرانی دموکراتیک و با ثبات، از آزادی‌های سیاسی و اقتصادی محافظت کرده و محیطی از مشارکت مدنی را خلق می‌کنند که به سطوح بالایی از درآمد و رفاه منجر می‌شود. زیر شاخص حکمرانی سطوح مختلف فساد دولتی و رقابت و اعتماد شهروندان به صحت انتخابات، سیستم قضایی و ارتش را ارزیابی می‌نماید.

ثبات و پاسخگویی حکومت در رفاه شهروندان تأثیرگذار است. تحقیقات آکادمیک نشان می‌دهند که در کل، آزادی سیاسی، نهادهای قدرتمند، و کیفیت تنظیمات، به میزان بسیار زیادی در رشد اقتصادی سهم دارد. حکومت‌های موثر، منصف و پاسخگو، اعتماد عمومی را افزایش داده، نهایتاً منجر به سطوح بالایی از رضایت از زندگی در بین شهروندان می‌شوند.

یکی از یافته‌های لگاتوم این است که حکمرانی خوب و پاسخگو در کنار کارآفرینی، چرخه مناسبی را تشکیل می‌دهد که منجر به موفقیت و توسعه بیشتر می‌گردد (لگاتوم، ۲۰۱۲). بر اساس یافته‌های لگاتوم در سال ۲۰۱۴، ایران در زمینه شاخص حکمرانی در جایگاه ۱۲۰ قرار گرفته است. وضعیت متغیرهای مختلف این شاخص را می‌توان در جدول زیر مشاهده نمود:

جدول شماره ۳: زیر شاخص های حکمرانی برای کشور ایران و نروژ

متوسط جهانی	نروژ	ایران	زیر شاخص های حکمرانی ایران
۳۸,۲	۴۳,۲	۶۲,۵	آیا از کوشش های حکومت برای حل مشکل فقر رضایت دارید؟(بله %)
۴۹,۹	۹۳,۷	۵۵,۶	آیا به صحت انتخابات اعتماد دارید؟(بله %)
۷۳,۳	۸۷	۷۸,۹	آیا به ارتش اعتماد دارید؟(بله %)
۵۲,۶	۸۸	۵۸,۲	آیا به سیستم قضایی اعتماد دارید؟(بله %)
۵۳	۶۰,۵	۶۳,۵	آیا از کوشش های حکومت برای نگره داری از محیط رضایت دارید؟(بله %)
۱۶,۸	۳۲	۶,۶	تفکیک قوا
۵۱,۷	۷۱	۶۰,۲	آیا به حکومت ملی اعتماد دارید؟
۰	۱,۹	-۰,۵	کارایی حکومت
۳۰,۳	۶۷	۸	ثبات حکومت
۴,۸	۱۰	-۷	نوع حکومت
۶۶,۴	۲۹,۷	۷۷,۸	فساد دولتی و تجاری؟(بله %)
۰,۵	۰,۸	۰	محدودیت های سیاسی
۴,۷	۷	۲	حقوق سیاسی
۰,۱	۱,۵	-۱,۴	کیفیت تنظیم ^۱
-۰,۱	۲	-۰,۹	حاکمیت قانون
۱۹,۸	۳۰,۳	۲۷,۶	آیا صدای شما در طی یک سال گذشته به گوش یکی از مقامات رسمی رسیده است؟(بله %)

• آموزش^۲

آموزش، عنصر سازنده جوامع موفق است. زیر شاخص آموزش، عملکرد کشورها را در سه حوزه مورد ارزیابی

قرار می دهد:

۱. دسترسی به آموزش؛
۲. کیفیت آموزش؛
۳. سرمایه انسانی (لگاتوم، ۲۰۱۲).

^۱ درک و آگاهی از توانایی دولت در تنظیم مقررات و اجرای سیاست ها و قوانین صحیح که توسعه بخش خصوصی را مجاز می کند و آن را ارتقا می بخشد.

زیر شاخص آموزش نشان می‌دهد که چگونه دسترسی به آموزش، آن گونه که به وسیله نرخ ثبت‌نام اندازه‌گیری شده است، به شهروندان برای توسعه ظرفیت‌های خود و داشتن سهم موثر در جامعه، اجازه می‌دهد. بعلاوه این زیرشاخص نشان می‌دهد که ذخیره سرمایه انسانی که به وسیله سطح متوسط آموزش در نیروی کار اندازه‌گیری شده است، مشوق تحقیق و توسعه بوده، و افزایش دهنده دانش در جامعه می‌باشد. درک شهروندان نسبت به فرصت‌های آموزشی موجود برای آنها، جهت ارزیابی کیفیت آموزش در یک کشور معین کلیدی می‌باشد. این زیر شاخص از تحقیقاتی الهام گرفته شده است که نشان داده‌اند سرمایه انسانی، نیرو محرکه‌ای برای رشد می‌باشد، که علتی برای اثر غیر کاهشی آموزش بر سطح تولید ناخالص داخلی است. تحقیقات آکادمیک همچنین نشان داده است که آموزش ابتدایی، فرصت‌های مردم برای افزایش رضایت از زندگی را بهبود می‌دهد. بهترین رتبه ایران در بین شاخص‌های مختلف، رتبه آن در زمینه شاخص آموزش می‌باشد که در جایگاه ۵۷ جهان قرار گرفته است. وضعیت سنج‌های مختلف این شاخص به شرح جدول زیر می‌باشد:

جدول شماره ۴: زیر شاخص‌های آموزش برای کشور ایران و نروژ

متوسط جهانی	نروژ	ایران	زیر شاخص‌های آموزش ایران
۷۰,۵	۹۴,۹	۷۲,۹	آیا کودکان برای یادگیری فرصت دارند؟ (بله %)
۶۶,۱	۸۴,۸	۶۳,۴	آیا از کیفیت آموزش رضایت دارید؟ (بله %)
۰,۹	۱	۱	نسبت ثبت‌نام دختران به پسران
۷۹,۹	۱۱۱,۱	۸۶,۳	نرخ ناخالص ثبت‌نام در مقطع متوسطه ^۱
۳۹,۶	۷۴,۱	۵۵,۲	نرخ ناخالص ثبت نام در آموزش عالی
۹۰,۵	۹۹,۴	۹۹,۸	نرخ خالص ثبت‌نام در مقطع ابتدایی ^۲
۲۴,۸	۱۰,۳	۲۰,۵	نسبت دانش‌آموز به معلم
۲,۶	۴	۲,۴	آموزش متوسطه به ازای هر کارگر
۰,۵	۰,۹	۰,۷	آموزش عالی به ازای هر کارگر

نسبت ثبت نام ناخالص برابر است با نسبت ثبت نام کل، بدون در نظر گرفتن سن، به جمعیت رسمی گروه سنی مربوط به سطح آموزش مورد نظر. آموزش و پرورش متوسطه کامل کننده آموزش ابتدایی است که در سطح مدارس آغاز شده، و بدنبال پی ریزی برای یادگیری مادام العمر و توسعه انسانی، با استفاده از معلمان متخصص تر است.

نسبت ثبت نام خالص برابر است با نسبت تعداد کودکان ثبت نام کرده در سن رسمی مدرسه (تعریف شده بوسیله نظام آموزشی ملی) به جمعیتی از افراد که در سن رسمی مدرسه قرار دارند.

در زمینه شاخص آموزش همان‌طور که ملاحظه می‌شود تنها گزینه‌ای که به کیفیت آموزش در ایران پرداخته، گزینه‌ای است که آن را از دیدگاه مردم مورد بررسی قرار داده است. یکی از پرسش‌های اساسی پیش روی روند رشد آموزش در ایران این پرسش می‌باشد که گسترش آموزش‌ها در سطوح مختلف، به چه میزان از کیفیت مناسب برخوردار است؟ داده‌های اندکی در زمینه کیفیت آموزش‌ها در ایران موجود می‌باشد که وضعیت چندان مناسبی را در این زمینه نشان نمی‌دهد. در شاخص کیفیت نظام آموزشی بر حسب گزارش جهانی رقابت‌پذیری ۲۰۱۳-۲۰۱۲^۱، ایران از بین ۱۴۴ کشور مورد بررسی با کسب نمره ۳/۳ در مقیاس ۱ تا ۷، رتبه ۹۴ جهان را اخذ نموده و در جایگاه پایین‌تری از کشورهایی چون بحرین، عمان، عربستان، لبنان و قطر قرار گرفته است (فراستخواه، ۱۳۹۱). «یک شاهد از مشکل کیفیت آموزش در ایران، آزمون‌های «تیمز»^۲ و «پرلز»^۳ است. این آزمون‌ها را انجمن بین‌المللی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی^۴ که نهادی غیرانتفاعی و غیردولتی است، در دنیا برگزار می‌کند. هدایت علمی آزمون‌ها با دانشگاه علوم تربیتی بوستون آمریکا است و در آن کشورها با روش‌های معتبر فنی، سنجیده می‌شوند.

پرلز دربرگیرنده مطالعه بین‌المللی پیشرفت سواد خواندن است و در آن بررسی می‌شود که دانش‌آموزان در مدارس تا چه حدی، خواندن و درک مطلب یاد می‌گیرند و توانایی ساخت معنا به دست می‌آورند؟ تیمز نیز در برگیرنده مطالعه بین‌المللی روند پیشرفت ریاضیات و علوم است و اینکه دانش‌آموزان چقدر در تحصیلات پایه ریاضیات و علوم واقعاً پیشرفت می‌کنند؟ ایران فقط از دهه ۷۰ شمسی در این آزمون‌ها شرکت می‌کند و آخرین آن در بهار سال ۹۰ اجرا شده است در همه این آزمون‌ها، ایران پایین‌تر از (حد) متوسط بین‌المللی قرار گرفته است. دانش‌آموزان ایرانی در آموزش پایه ریاضی و نیز خواندن و درک مطلب، پیشرفت

^۱ این گزارش در آدرس زیر در دسترس می‌باشد:

[http://www.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_Trends in international mathematics and science study \(TIMSS\) Progress in International Reading Literacy Study \(PIRLS\) International association for the evaluation of educational achievement \(IEA\)](http://www.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_Trends_in_international_mathematics_and_science_study_(TIMSS)_Progress_in_International_Reading_Literacy_Study_(PIRLS)_International_association_for_the_evaluation_of_educational_achievement_(IEA).pdf)

گزارش این انجمن در آدرس زیر در دسترس است:

http://timss.bc.edu/TIMSS/idb_ug.html

و کیفیت لازم را ندارند. به طور میانگین فقط سی الی چهل درصد پاسخ‌های آنها به سؤالات، صحیح است. در مورد آزمون پرلز، رتبه ایران مثلاً در میان ۴۵ کشور، چهل و دوم است» (فراستخواه، ۱۳۹۱). با توجه به مطالب فوق می‌بایست ارزیابی‌های دقیق‌تری در رابطه با رشد کیفی آموزش‌ها در ایران صورت پذیرد، زیرا رشد کمی بدون در نظر داشتن شاخص‌های کیفی، سبب اتلاف منابع در کشور می‌شود؛ بدون آنکه بازدهی مناسبی در برداشته باشد.

• سلامت

زیرساخت‌ها و شالوده‌های سلامت قوی، شهروندان را قادر می‌نماید که از سلامت ذهنی و فیزیکی مناسب، لذت برده و به سطوح بالایی از درآمد و رفاه دست یابند. زیر شاخص سلامت، عملکرد کشورها را در سه حوزه مورد سنجش قرار می‌دهد:

نتایج و وضعیت بهداشت پایه؛

زیرساخت‌های سلامتی و مراقبت‌های پیشگیرانه؛

رضایت از سلامت فیزیکی و ذهنی (لگاتوم، ۲۰۱۲).

زیر شاخص سلامت، کشورها را از نظر شاخص‌هایی که منعکس کننده زیرساخت‌های سلامت قدرتمند، همچون نرخ ایمن‌سازی و هزینه‌های عمومی است، ارزیابی می‌نماید. کشورها همچنین بر اساس امید به زندگی متوسط، نرخ مرگ و میر نوزادان، و سوء تغذیه مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. همچنین این زیر شاخص شامل سنجش‌های رضایت فردی از سلامت، و تاثیرات محیطی از طریق عوامل محیطی همچون کیفیت آب و هوا و زیبایی محیطی بر سلامت می‌باشد.

پژوهشگران دریافته‌اند که گزارش خود افراد از رفاه و سلامت‌شان به میزان زیادی با سلامت کلی یک جامعه که اشاعه دهنده خلق سرمایه انسانی بوده و برای رشد اقتصادی بیشتر لازم است، همبستگی دارد. شهروندانی که از نظر فیزیکی و ذهنی سالم هستند، سنگ بنای نیروی کار مولد می‌باشند که در عوض سطح درآمد سرانه

را افزایش خواهند داد. مطالعات متعددی تأیید کرده‌اند که سرمایه‌گذاری در توسعه منابع انسانی، به ویژه آموزش و سلامت، بهره‌وری و درآمد را به میزان قابل توجهی افزایش می‌دهد (ضرابی و شیخ‌بیگللو، ۱۳۹۰: ۱۱۱). از نظر شاخص سلامت، ایران در سال ۲۰۱۴ در جایگاه ۶۷ جهان قرار دارد. وضعیت متغیرهای مختلف این شاخص را می‌توان در جدول زیر مشاهده کرد:

جدول شماره ۵: زیر شاخص‌های سلامت برای کشور ایران و نروژ

متوسط جهانی	نروژ	ایران	زیر شاخص‌های سلامت ایران
۸۹,۴	۹۵	۹۹	نرخ واکسیناسیون در برابر بیماری‌های مسری
۷۲,۹	۹۳,۵	۶۲,۹	آیا از زیبایی محیط رضایت دارید؟ (بله %)
۶۲,۱	۷۱	۶۴	امید به زندگی تعدیل شده ^۱ با سلامت (سال)
۲۳,۹	۲۵	۱۹	آیا شما هیچ‌گونه مشکل سلامتی دارید؟ (بله %)
۷۸,۲	۸۴,۶	۸۳,۵	آیا از سلامت شخصی راضی هستید؟ (بله %)
۳	۳,۳	۰,۱	تخت بیمارستان (به ازاء هر ۱۰۰۰ نفر)
۲۵,۶	۲,۲	۱۵,۱	نرخ مرگ و میر نوزادان (در هر ۱۰۰۰ تولد زنده)
۷۰,۷	۸۱,۵	۷۳,۸	امید به زندگی
۸۸,۷	۹۴	۹۸	میزان واکسیناسیون بر علیه سرخک
۱۲۷۳,۷	۵۹۷۱,۳	۱۲۹۴,۸	هزینه‌های بهداشت و درمان به ازای هر فرد
۹۷,۹	۵۱	۷۱	مرگ و میر ناشی از بیماری‌های تنفسی (در هر ۱۰۰ نفر)
۷۳,۵	۱۰۰	۸۹,۴	محافظت در برابر فاضلاب (درصد از کل جمعیت)
۱۱۴,۴	۷,۵	۲۱	بروز سل (به ازاء هر ۱۰۰۰۰۰ نفر)
۱۲,۶	۵	۵	سوء تغذیه (درصد از کل جمعیت)
۶۹,۱	۹۷	۶۶	آیا از کیفیت آب رضایت دارید؟ (بله %)
۶۶,۷	۶۵	۶۲	آیا احساس می‌کنید دیروز به خوبی استراحت کرده‌اید؟ (بله %)
۳۸,۵	۳۱,۶	۵۸	آیا دیروز نگرانی را تجربه کرده‌اید؟ (بله %)

^۱ شاخص امید به زندگی تعدیل شده با سلامت در برابر شاخص امید به زندگی ارائه شده است. تفاوت این دو شاخص در این است که شاخص امید به زندگی وزن برابری به سال‌های زندگی فرد می‌دهد ولی شاخص امید به زندگی تعدیل شده با سلامت، به سال‌های بیماری فرد، وزن کمتری در برابر سال‌های سلامتی وی می‌دهد.

• ایمنی و امنیت

به خطر افتادن امنیت ملی و ایمنی شخصی، سطوح درآمد و رفاه را به خطر می‌اندازد. زیر شاخص ایمنی و

امنیت نحوه عملکرد کشورها را در دو حوزه مورد سنجش قرار می‌دهد:

۱. امنیت ملی؛

۲. ایمنی شخصی (لگاتوم، ۲۰۱۲).

محیط سیاسی و اجتماعی با ثبات، یکی از مولفه‌های اصلی برای جذب سرمایه‌گذاری و حفظ رشد اقتصادی می‌باشد. هنگامی که شهروندان درباره امنیت شخصی خود نگران باشند، رفاه کلی آنان نیز تحت تاثیر قرار خواهد گرفت. زیر شاخص ایمنی و امنیت سنج‌های عینی امنیت و سنج‌های ذهنی ایمنی شخصی را با هم ترکیب می‌نماید. تحت تاثیر عواملی همچون عدم ثبات منتج از نارضایتی‌های گروهی و فشارهای دموگرافیک، رشد ناخالص ملی محدود می‌شود. به طور مشابه، فرصت برای بیان عقاید سیاسی بدون ترس از مجازات، و احساس امنیت در قدم زدن در شب، به میزان مثبتی با سطوح بالای رفاه همبستگی دارند. هنگامی که مردم و نهادهای پایه‌ای ناامن و بی‌ثبات‌اند، سرمایه، سرمایه‌گذاری و مردم خواهند گریخت. تحقیقات آکادمیک نشان می‌دهند که خشونت سیاسی سازماندهی شده، همچون کودتا یا جنگ داخلی، و همچنین جرم و عدم اعتماد، که از انسجام اجتماعی اندک ریشه می‌گیرند، مانعی بر سر راه رشد اقتصادی می‌باشند. بعلاوه، یک محیط حاوی ترس و عدم اطمینان به صورت منفی بر رضایت از زندگی اثر گذار خواهد بود. ایران در زمینه ایمنی و امنیت در جایگاه ۱۲۶ جهان جای گرفته است. وضعیت سنج‌های مختلف این شاخص به صورت زیر می‌باشد:

جدول شماره ۶: زیر شاخص ایمنی و امنیت برای کشور ایران و نروژ

زیر شاخص‌های ایمنی و امنیت ایران	ایران	نروژ	متوسط جهانی
آیا به شما در سال گذشته حمله شده است؟ (بله %)	۷,۴	۳,۳	۷,۵
بی‌ثباتی دموگرافیک ^۱	۵,۵	۲	۵,۹

فشارهای ناشی از تراکم بالای جمعیت نسبت به امنیت غذایی و سایر منابع پایدار زندگی.

متوسط جهانی	نروژ	ایران	زیرشاخص‌های ایمنی و امنیت ایران
۲,۴	۳	۲	توانایی برای بیان عقاید سیاسی بدون ترس
۶,۱	۳,۶	۸,۸	شکایت (نارضایتی) گروهی
۵,۲	۱,۶	۶,۱	مهاجرت انسانی
۱۶,۵	۱۴,۱	۳۰	آیا دارایی شما در یک سال گذشته به سرقت رفته است؟ (بله %)
۵,۲	۱,۹	۷,۳	پناهندگان و آوارگان داخلی
۶۱,۵	۸۸,۸	۵۶,۱	آیا برای قدم زدن در شب امنیت دارید؟ (بله %)
۳,۶	۵	۲	خشونت سیاسی دولتی (۰ تا ۵) نمره ۵ کمترین خشونت سیاسی دولتی می‌باشد
۰,۴	۰	۰	تلغات جنگ داخلی

• آزادی فردی

هنگامی که شهروندان از آزادی بیان، عقیده و سازمان برخوردارند، و همچنین تنوع مورد پذیرش واقع می‌شود، کشور سطوح بالاتری از درآمد و رفاه را تجربه خواهد نمود. زیر شاخص آزادی فردی نحوه عملکرد کشورها را در دو حوزه مورد سنجش قرار داده است:

۱. آزادی فردی
۲. بردباری اجتماعی (لگاتوم، ۲۰۱۲).

زیر شاخص آزادی فردی، اثرات آزادی انتخاب، بیان، جنبش و اعتقاد را بر سرانه تولید ناخالص داخلی و رفاه ذهنی شهروندان یک کشور به دست می‌آورد. این زیر شاخص همچنین ارزیابی می‌نماید که چگونه سطوح تحمل اقلیت‌های قومی و مهاجران، رشد اقتصادی کشور و رضایت از زندگی شهروندان را تحت تاثیر قرار خواهد داد. جوامعی که اشاعه دهنده حقوق و آزادی‌های مدنی قدرتمندی می‌باشند، از افزایش در سطح رضایت در بین شهروندانشان برخوردار می‌گردند. هنگامی که آزادی‌های شخصی شهروندان مورد حفاظت قرار می‌گیرد، کشور از افزایش درآمد ملی بهره‌مند خواهد شد. در زمینه آزادی‌های فردی، ایران در رتبه ۱۲۸ جهان قرار گرفته است:

جدول شماره ۷: زیر شاخص آزادی فردی برای کشور ایران و نروژ

متوسط جهانی	نروژ	ایران	زیرشاخص‌های آزادی‌های فردی ایران
۰,۴	۱	۰,۱	ترکیب آزادی‌های مدنی و آزادی انتخاب (۱-۰)
۴,۷	۷	۲	آزادی‌های مدنی (۷-۰)
۷۲,۷	۹۴,۸	۶۰	آیا از آزادی انتخاب خود راضی هستید؟ (%نبله)
۶۷,۴	۹۰,۲	۶۳,۴	ایران مکان مناسبی برای اقلیت‌های قومی است؟ (%نبله)
۶۵,۶	۹۰,۲	۵۳,۸	ایران مکان مناسبی برای زندگی مهاجران است؟ (%نبله)

• سرمایه اجتماعی

شبکه‌های اجتماعی و انسجام در یک جامعه، هنگامی محقق می‌گردد که مردم به یکدیگر اعتماد نمایند و همین امر دارای اثری مستقیم بر موفقیت یک کشور می‌باشد. سنجش‌های سرمایه اجتماعی عملکرد کشورها را در دو حوزه مورد سنجش قرار داده است:

۱. انسجام و مشارکت اجتماعی؛

۲. شبکه‌های خانوادگی و اجتماعی (لگاتوم، ۲۰۱۲).

این زیر شاخص، ارزیابی می‌نماید که چگونه عواملی همچون، فعالیت‌های داوطلبانه، کمک به غریبه‌ها، و کمک به سازمان‌های خیریه، عملکرد اقتصادی و امید به زندگی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. زیر شاخص سرمایه اجتماعی و سطوح اعتماد، اتکاء شهروندان به دیگران را سنجیده، و این ارزیابی که چگونه ازدواج و حضور در فعالیت‌های مذهبی، شبکه‌های حمایتی را ایجاد می‌نماید که برای رفاه سودمند است.

مطالعات تجربی بر روی سرمایه اجتماعی نشان داده است که رفاه شهروندان از طریق اعتماد اجتماعی، پیوندهای جامعه‌ای و خانوادگی، و عضویت‌های گروهی مدنی بهبود می‌یابد. به طور مشابه، جوامعی با سطوح پایین سرمایه اجتماعی سطوح پایینی از رشد اقتصادی را تجربه می‌نمایند و به این ترتیب اصطلاح سرمایه در عبارت سرمایه اجتماعی، سهم شبکه‌های اجتماعی را به عنوان یک دارایی که تولید کننده یک بازده رفاهی و اقتصادی است برجسته می‌نماید.

سرمایه اجتماعی یکی از مهمترین اجزاء موفقیت کشورها می‌باشد. اصطلاح سرمایه اجتماعی در برگیرنده عواملی همچون انسجام اجتماعی، مشارکت و همچنین شبکه‌های اجتماعی و خانوادگی می‌باشد.^۱ در هر منطقه‌ای از جهان، سرمایه اجتماعی به صورت منفی با میزان تنظیمات دولتی همبستگی دارد. (این امر این سوال را به ذهن متبادر می‌نماید که) آیا این تنظیمات و مقررات بیشتر است که سرمایه اجتماعی را کاهش می‌دهد و یا سطوح بالای سرمایه اجتماعی است که منجر به سطوح پایین مقررات می‌گردد؟ تحقیقات حاکی از آن است که رابطه علی به شرح زیر است: سطوح بالای سرمایه اجتماعی منجر به تنظیمات و مقررات و قوانین کمتر، اما بهتر می‌شود. در حقیقت در جوامعی که سطوح بالایی از اعتماد وجود دارد- هم به نهادهای حکومتی و هم به سایر شهروندان- به مقررات اقتصادی کمتر پیچیده و کمتر محدود کننده تمایل وجود دارد. در زمینه سرمایه اجتماعی، ایران در رتبه ۱۱۱ جهان قرار گرفته است:

جدول شماره ۸: زیر شاخص سرمایه اجتماعی برای کشور ایران و نروژ

متوسط جهانی	نروژ	ایران	زیر شاخص‌های سرمایه اجتماعی ایران
۲۸,۹	۵۶	۵۲	آیا در ماه گذشته به خیریه پول اهداء کرده‌اید؟ (بله /%)
۴۸,۹	۵۴,۱	۶۲,۶	آیا در ماه گذشته به فرد غریبه‌ای کمک کرده‌اید؟ (بله /%)
۵۰,۴	۴۸,۵	۵۸,۸	آیا ازدواج کرده‌اید؟ (بله /%)
۴۹,۲	۱۳,۴	۴۵,۶	آیا به محلی برای عبادت در هفته گذشته رفته‌اید؟ (بله /%)
۷۹,۹	۹۴,۹	۶۶,۷	آیا می‌توانید به دوستان و خانواده‌تان برای کمک تکیه کنید؟ (بله /%)
۲۴,۲	۷۴,۲	۱۰,۶	آیا فکر می‌کنید بیشتر مردم قابل اعتمادند؟ (بله /%)
۲۰,۹	۳۵,۴	۲۴	آیا در ماه گذشته وقت خود را به کارهای داوطلبانه اختصاص داده‌اید؟ (بله /%)

جایگاه نه چندان مناسب ایران در زمینه سرمایه اجتماعی در بین کشورهای جهان را می‌توان یکی از علل غیر مستقیم وضعیت توسعه در ایران دانست. اندیشمندان مختلفی وجود سرمایه اجتماعی را یکی از ضرورت‌های توسعه در کشورها می‌دانند (بابایی فرد، ۱۳۸۹: ۲۷). یکی از مهمترین مولفه‌های سرمایه اجتماعی وجود اعتماد

^۱ تعریف کاربردی سرمایه اجتماعی، به ترتیب زیر می‌باشد: انباشت سودمندی بوسیله جامعه‌ای اتفاق می‌افتد که شهروندان آن با یکدیگر ارتباط داشته، به هم اعتماد می‌نمایند، و در رفتارهای دیگر خواهانه و خیر خواهانه شرکت می‌نمایند (لگاتوم، ۲۰۱۲).

متقابل در بین افراد حاضر در جامعه می‌باشد. پژوهش‌های صورت گرفته در ایران نیز تا حدودی داده ذکر شده در جدول فوق پیرامون اعتماد به سایر افراد در بین ایرانیان را تایید می‌کنند (رفیع پور ۱۳۷۸، شارع پور، ۱۳۸۵ محسنی تبریزی و دیگران ۱۳۹۰). در پیمایش ملی فرهنگ سیاسی مردم ایران (ایسپا، ۱۳۸۴: ۲۵۵) ۷۵/۴ درصد از پاسخگویان دارای اعتماد کم و خیلی کم به دیگران بوده و ۱۶/۳ درصد نیز اعتماد اجتماعی متوسطی به سایرین داشته‌اند.

ارزیابی وضعیت توسعه اجتماعی در ایران با استفاده از شاخص موفقیت لگاتوم

توسعه اجتماعی دو بعد مرتبط به هم دارد: یکی توسعه ظرفیت مردم برای کار مداوم جهت رفاه آنها و جامعه و دوم تغییر یا توسعه نهادهای اجتماعی، به گونه ای که نیازهای بشری را در تمام سطوح به ویژه در پایین ترین سطح، از طریق یک فرایند بهبود در روابط بین مردم و نهادهای سیاسی- اجتماعی، رفع نماید (دیوب، ۱۳۷۷: ۸۴). از طرفی دیگر، توسعه اجتماعی دربرگیرنده بعدی از توسعه است که بر کنش و واکنش های انسانی، نهادها و روابط اجتماعی با یکدیگر تاکید می‌ورزد و بر آنها تمرکز می‌کند (پیران، ۱۳۸۳). در نهایت و در یک جمع بندی می‌توان توسعه اجتماعی را حرکتی در جهت سازگاری بهتر بین فرد و جامعه، ایجاد امنیت برای شهروندان در تمام زمینه‌ها، ایجاد شرایط برابر به خصوص از نظر جغرافیایی و عدم تعادل‌های بین منطقه‌ای و درون منطقه‌ای، تعریف کرد. این نوع توسعه باید به رفاه و آسایش بیشتر افراد جامعه منجر شود تا افراد رضایت بیشتری از زندگی داشته باشند. به نظر می‌رسد بهترین رویکرد نظری برای تبیین توسعه اجتماعی، نظریه نظام کنش پارسنز باشد. بر اساس این تئوری هر نظام اجتماعی از خرده نظام های متعددی برخوردار است که در راستای رسیدن به تعادل نظام تلاش می‌کنند و چنانچه هر یک از این خرده نظام‌ها نتوانند وظایف خود را به درستی انجام دهند، تعادل نظام از بین خواهد رفت و نظام اجتماعی دچار مسایل و مشکلات خواهد شد. نظام

اجتماعی، عبارت است از مجموعه نقش‌های اجتماعی که از کنش متقابل بین شخصیت‌ها و افراد حاصل می‌شود.

از دیدگاه پارسونز نظام اجتماعی به انجام وظایفی برای بقای نظام گرایش دارد که ساخت‌های اجتماعی وظیفه پاسخ‌دادن به این نیازها را دارند. پارسونز نظام اجتماعی را به یک موجود زنده تشبیه می‌کند. همان‌گونه که بدن انسان برای زنده ماندن نیازهایی دارد و در قبال آن اعضایی دارد که نیازهایش را برآورده می‌کنند، یک نظام اجتماعی نیز نیازهایی دارد که باید ارضا شوند تا آن نظام پابرجا باشد و اجزایی دارد که برای رفع آن نیازها عمل می‌کنند. بنابراین همه نظام‌های زنده به تعادل یا نوعی رابطه پایدار و متوازن میان اجزا و حفظ خویش جدا از نظام‌های دیگر گرایش دارند. تأکید پارسونز همواره بر ثبات و نظم است و در حقیقت نظریه اجتماعی از منظر وی کوششی است برای پاسخ به این سؤال که «نظم اجتماعی چگونه امکان‌پذیر است؟».

وی در مورد سیستم اجتماعی پیش‌فرض‌هایی در نظر می‌گیرد که عبارت‌اند از:

۱. نظام‌ها از خاصیت نظم و وابستگی متقابل اجزا برخوردارند. هر نظام اجتماعی باید چنان ساختار گیرد که بتواند سازگار با نظام‌های دیگر عمل کند.

۲. نظام‌ها گرایش به حفظ خود به خودی نظم یا توازن دارند.

۳. نظام‌ها می‌توانند ایستا باشند یا با یک فراگرد دگرگونی سامان‌مند عمل کنند.

۴. ماهیت بخشی از نظام، بر صورتی که بخش‌های دیگر نظام به خود می‌گیرند تأثیر می‌گذارد. هر نظام اجتماعی برای باقی ماندن باید از پشتیبانی ضروری نظام‌های دیگر برخوردار باشد.

۵. نظام‌ها مرزهای محیط‌شان را حفظ می‌کنند.

۶. تخصیص و یکپارچگی دو فراگرد بنیادی‌اند که برای حالت توازن نظام‌ها ضروری‌اند.

۷. نظام‌ها گرایش به حفظ خود دارند؛ بدین معنی که مرزهای روابط اجزا با کل را حفظ می‌کنند.

بر اساس این رویکرد، اگر سلامت جامعه را به اصطلاح «تبادل اجتماعی» تعریف کنیم، مشکل اجتماعی ناشی از «عدم تبادل» در ساختمان جامعه است. پس در بحث از «مشکلات اجتماعی» باید به ریشه‌یابی آن در «عدم تبادلها» و ناسازگاری ساختاری جامعه پردازیم. جستجوی ریشه مشکل «عدم تبادل» در عدم تبادل ساختی جامعه، مستلزم شناخت ابتدایی ساخت جامعه است. در حال حاضر کشور ایران دچار آسیب‌ها و مسایل متعددی در بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است و یکی از دلایل اصلی این وضعیت، عدم تبادل خرده نظام‌های سیستم اجتماعی است. مسایلی نظیر بیکاری، فقر، حاشیه‌نشینی، آسیب‌های اجتماعی، جرم و ... همگی حاکی از بروز یک مشکل در سطح نظام اجتماعی دارند و برای حل این مشکلات، خرده نظام‌های اجتماعی بایستی در هماهنگی کامل با یکدیگر به سر ببرند. از سوی دیگر، وضعیت کشور نوعی توسعه نامتوازن است که رشد برخی از بخش‌ها در مقابل نادیده گرفته شدن سایر بخش‌های جامعه می‌باشد.

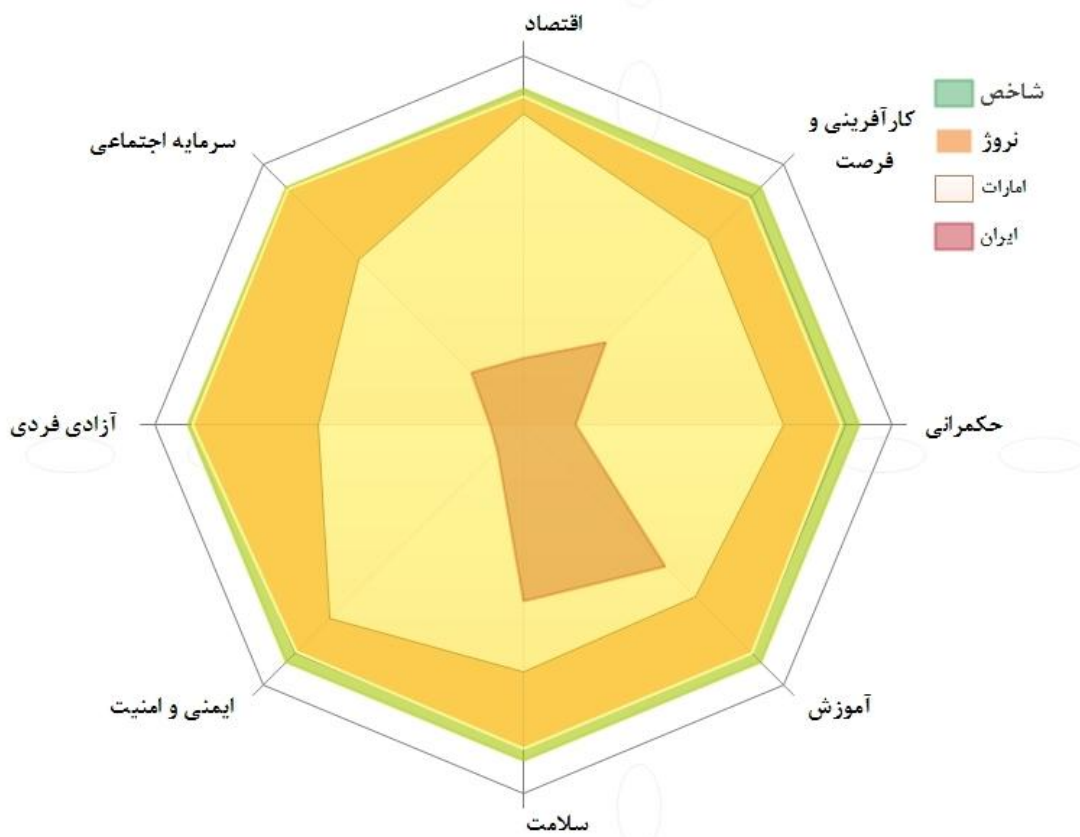
آنچه که امروزه از مفهوم توسعه مورد توجه قرار گرفته است، آن است که باید به توسعه نگاه همه جانبه و متوازن داشت و همگی ابعاد اقتصادی، سیاسی و اجتماعی آن مدنظر قرار گیرد، در واقع اینها سه ضلع مثلثی می‌شوند که هر کدام بدون دیگری هیچ مفهومی ندارد، در واقع چون انسان بعنوان عامل محوری توسعه است، دارای حقیقتی چند بعدی است و خواسته‌ها و نیازها و توانایی‌های بی‌شماری دارد، توسعه نیز چند بعدی خواهد بود نه آنکه یک سونگرانه به توسعه نگریسته شود. پس توسعه متوازن به معنی اینکه در امر توسعه و پیشرفت یک جامعه باید ابعاد اقتصادی، سیاسی و اجتماعی مدنظر قرار گیرد و در مقابل آن توسعه غیرمتوازن است که به معنای ترویج یکی از این ابعاد سه گانه و یا ارزش‌دهی بیش از اندازه به یکی از این سه بعد بدون توجه به ابعاد دیگر است. به منظور اینکه بتوان این مساله را به صورت ملموس نشان داد، به مقایسه وضعیت شاخص‌های هشت گانه موفقیت ایران، امارات متحده عربی و نروژ می‌پردازیم. علت انتخاب دو کشور امارات متحده عربی و نروژ قرار گرفتن امارات به

عنوان جایگاه اول منطقه و نروژ به عنوان جایگاه اول جهان می باشد تا از این طریق میزان اختلاف کشور ایران بهتر قابل درک باشد.

هشت زیر شاخصی که به عنوان ابعاد شاخص موفقیت لگاتوم در نظر گرفته شده‌اند، برای تولید یک رتبه‌بندی کلی، به یک اندازه وزن داده شده‌اند (لگاتوم، ۲۰۱۲). برای شناخت جایگاه ایران در جهان و منطقه در جدول زیر، ایران از نظر نمره و رتبه در زمینه زیرشاخص‌های مختلف، با کشورهای منطقه و نروژ به عنوان کشور نخست جهان در رتبه‌بندی جهانی مقایسه شده است:

جدول شماره ۹: جایگاه ایران در جهان و منطقه از نظر رتبه‌بندی جهانی

بیشترین اختلاف	رتبه	رتبه‌بندی کلی	سرمایه اجتماعی	آزادی فردی	ایمنی و امنیت	سلامت	آموزش	حکمرانی	کارآفرینی و فرصت	اقتصاد	
۷۱	۱۰۷	۱۱۱	۱۲۸	۱۲۶	۶۷	۵۷	۱۲۰	۹۳	۱۱۴	ایران	
۶	۱	۱	۲	۶	۵	۵	۷	۷	۳	نروژ	
۴۵	۲۸	۴۳	۵۵	۲۶	۳۷	۳۹	۳۲	۳۱	۱۰	امارات متحده عربی	
-	۱۴	۱۲	۱۲	۱۶	۹	۸	۱۵	۱۴	۱۳	رتبه ایران در بین کشورهای منطقه (۲۰ کشور)	

با در نظر داشتن داده‌های فوق به نظر می‌رسد که ایران در زمینه توسعه اجتماعی در جهان و در منطقه غرب آسیا، از جایگاه چندانی مناسب برخوردار نیست. مقایسه وضعیت رتبه شاخص‌های توسعه‌ای ایران و نروژ، گویای واقعیت تامل برانگیز دیگری نیز می‌باشد. همانطور که در جدول مربوط به رتبه‌ها مشاهده می‌شود، حداکثر فاصله بین بیشترین و کمترین رتبه نروژ در هر یک از شاخص‌ها ۶ بوده، در حالی که این فاصله برای ایران برابر ۷۱ است. این امر خود گویای توسعه‌ای نامتوازن در ابعاد مختلف شاخص‌های مربوط به توسعه اجتماعی است که برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران می‌بایست توجه بیشتری را بدان مبذول دارند. زیرا اگر کلیت کشور را یک سیستم بدانیم، باید گفت سیستمی از تعادل نسبی و لازم برخوردار است که اجزای آن روابط منطقی باهم داشته باشند؛ زیرا برتری یک یا چند عنصر بر دیگر عناصر، پیامدها و کارکردهای منفی در بر خواهد داشت (کلانتری و گنجی، ۱۳۸۴: ۱۵۳). میزان این اختلاف رتبه برای کشور امارات متحده عربی، ۴۵ است.

کشور ایران تنها در زمینه دو شاخص آموزش و بهداشت تا اندازه ای توانسته است موفق عمل کند و در زمینه سایر شاخص ها، میزان موفقیت ایران بسیار اندک می باشد. به همین دلیل اضلاع نمودار فوق برای کشور ایران با نوعی ناهمخوانی و در هم ریختگی مواجه شده است، در صورتی که اضلاع ترسیم شده برای کشور نروژ، نوعی همخوانی و هماهنگی دارند که نشان دهنده توسعه متوازن این کشور می باشد.

جمع بندی

این گزارش نگاهی به مبحث توسعه اجتماعی با تاکید بر شاخص جدیدی نمود که به نظر می رسد در بین شاخص های معرفی شده در سال های اخیر از موفقیت نسبی در نشان دادن تصویر صحیحی از کشورها برخوردار باشد. به نظر می رسد در بین شاخص های مختلف ارائه شده در زمینه توسعه اجتماعی شاخص موفقیت لگاتوم، نزدیک ترین و کامل ترین شاخص در جهت ارزیابی توسعه اجتماعی باشد. این شاخص به دلیل سنجش متغیرهای بیشتر و دخیل نمودن زیر شاخص های بیشتر در جهت ترسیم وضعیت کشورها، به عنوان نزدیک ترین شاخص به شاخص توسعه اجتماعی می باشد و به همین دلیل از جامعیت و دقت بیشتری برخوردار بوده و رتبه بندی ارائه شده از سوی آن نیز قرابت بیشتری با واقعیت- های پیش رو دارد.

بر اساس سند چشم انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران، انتظار می رود که ایران بتواند تا سال ۱۴۰۴ هجری شمسی به عنوان قدرت اول منطقه جنوب غربی آسیا مطرح شود. منطقه آسیای جنوب غربی در گستره جغرافیایی حدود ۱۲ میلیون کیلومتر مربع شامل ۲۵ کشور با جمعیتی حدود ۵۳۰ میلیون نفر که ۵ حوزه ژئوپلتیک مهم جهان اعم از «آسیای مرکزی، قفقاز، شبه قاره هند، خلیج فارس و خاورمیانه» را در بر می گیرد، در بین قاره های آفریقا، اروپا و سرزمین های روسیه، چین و هند قرار دارد. این منطقه شامل کشورهای ایران، عربستان، قزاقستان، پاکستان، افغانستان، یمن، ترکمنستان، ازبکستان، عراق،

عمان، قرقیزستان، سوریه، تاجیکستان، اردن، آذربایجان، امارات، گرجستان، ارمنستان، فلسطین، کویت، قطر، لبنان و بحرین می‌باشد. به لحاظ اقتصادی این منطقه در سال ۲۰۰۷ دارای حجم اقتصادی معادل با ۲۱۷۶٫۳ میلیارد دلار بود که سهمی حدود ۴ درصد از اقتصاد جهانی را شامل می‌شود. همچنین با مقایسه این نسبت در سال‌های مختلف ملاحظه می‌شود که سهم تولید ناخالص داخلی کشورهای منطقه آسیای جنوب غربی از تولید ناخالص جهانی در سال‌های اخیر از یک روند صعودی برخوردار است. اما بایستی اذعان داشت که نسبت بسیار کمی از تولید ناخالص جهانی را به خود اختصاص داده است. از لحاظ منابع، این منطقه سرشار از منابع طبیعی است. حدود ۷۵ درصد ذخایر اثبات شده نفت جهان در این منطقه قرار دارد و در حدود یک سوم نفت جهان در این منطقه تولید می‌شود. همچنین حدود یک سوم تولید گاز جهانی در این منطقه انجام می‌گیرد. آلومینیم دبی بزرگترین کارخانه آلومینیم جهان است. ازبکستان پنجمین تولیدکننده و دومین صادرکننده کتان در جهان است. کشورهای تازه استقلال یافته از لحاظ معادن مس (ارمنستان و گرجستان)، طلا (ارمنستان، قزاقستان، جمهوری قرقیزستان و ازبکستان) و اورانیوم (ارمنستان و ازبکستان) بسیار غنی هستند (قاسمی، ۱۳۸۶). از این رو، ضروری است تا جمهوری اسلامی ایران، با اتکا به توانایی‌های بالقوه و بالفعل خود و همچنین برخورداری از نیروی انسانی جوان و آموزش دیده، جایگاه و موقعیت در خور و شایسته ای در میان کشورهای منطقه پیدا کند. بر اساس رتبه‌بندی اعلام شده از سوی لگاتوم در سال ۲۰۱۴، ایران در بین کشورهای منطقه آسیای جنوب غربی و خاورمیانه در بین ۲۰ کشور حاضر در رتبه‌بندی در جایگاه ۱۴ قرار گرفته است.

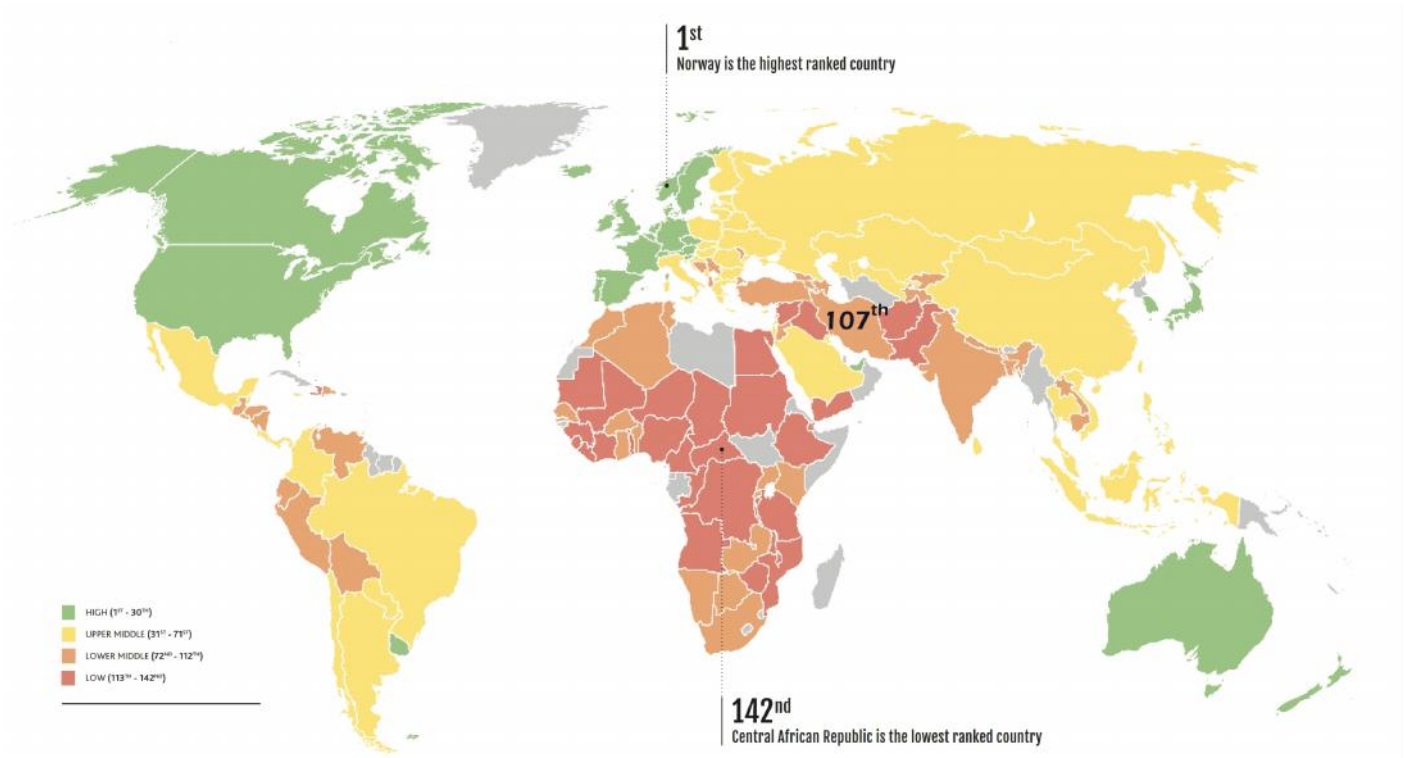
بر اساس شواهد موجود، فاصله بین وضعیت کنونی و وضعیت مطلوبی که در سند چشم‌انداز برای ایران در سال ۱۴۰۴ ترسیم شده است بسیار زیاد بوده و با رشد فعلی ایران و پیشرفت کشورهای حاضر در منطقه در زمینه توسعه اجتماعی، جز با ایجاد تغییراتی ساختاری رسیدن به اهداف ترسیم شده در سند

چشم‌انداز دور از دسترس می‌نماید. در صورت عدم ایجاد تغییرات ساختاری و اصلاح گسترده روند فعلی و سیاست‌هایی که ایران را در وضعیت کنونی قرار داده است، نزول رتبه فعلی ایران در منطقه و پیشی جستن کشورهای چون مصر و عراق در این رتبه‌بندی در آینده و افزایش فاصله ایران با کشورهای که در رده‌بندی کنونی در جایگاهی بهتر از ایران قرار گرفته‌اند چندان دور از ذهن نخواهد بود.

گزارشات منتشر شده معاونت رفاه اجتماعی

۱. وضعیت فقر و نابرابری در ایران در دوره ۸ ساله ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۱؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (آذرماه ۹۲)
۲. نقدی بر واگذاری بیمه‌های درمان به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی؛ (دفتر بیمه‌های سلامت) (آذرماه ۹۲)
۳. نقدی بر ادغام سازمان‌های بیمه‌گر در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی: تجربه سایر کشورها؛ (دفتر بیمه‌های سلامت) (آذرماه ۹۲)
۴. نقد و بررسی داده‌های سالنامه آماری در حوزه آسیب‌های اجتماعی؛ (دفتر امور آسیب‌های اجتماعی) (دیماه ۹۲)
۵. تحلیل محتوای اخبار آسیب‌های اجتماعی در رسانه‌ها؛ (دفتر امور آسیب‌های اجتماعی) (دیماه ۹۲)
۶. بررسی وضعیت طلاق در کشور بین سال‌های ۸۴ و ۹۱؛ (دفتر امور آسیب‌های اجتماعی) (دیماه ۹۲)
۷. نگاهی به گفتمان رهبر معظم انقلاب پیرامون سبک زندگی، تعاون و اقتصاد مقاومتی؛ (دفتر امور آسیب‌های اجتماعی) (دیماه ۹۲)
۸. توانمندسازی خانوارهای ساکن در محله‌های فقیرنشین همگام با هدفمندسازی یارانه‌ها؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (بهمن ماه ۹۲)
۹. برنامه راهبردی کاهش فقر در ایران؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (اسفند ۹۲)
۱۰. طرح جامع ظرفیت‌سازی سازمان‌های مردم‌نهاد در حوزه رفاه و تأمین اجتماعی؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (اسفند ۹۲)
۱۱. برنامه یارانه خوراک در آمریکا (SNAP)؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (اسفند ۹۲)
۱۲. مشروط‌سازی دریافت یارانه نقدی به انجام آزمایشات رایگان پزشکی؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (اردیبهشت ماه ۹۳)
۱۳. پتانسیل تحقق نیافته ایران، مخزن استعدادهای بهره‌بردار نشده؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (خرداد ماه ۹۳)
۱۴. نگاهی به پدیده سوء مصرف مواد مخدر در ایران؛ (دفتر امور آسیب‌های اجتماعی) (خرداد ماه ۹۳)
۱۵. شکل‌گیری دولت رفاه و سرمایه‌داری هماهنگ در ژاپن و آلمان؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (تیرماه ۹۳)

۱۶. مشارکت اجتماعات محلی در شناسایی فقرا؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (تیرماه ۹۳)
۱۷. نگاهی به شاخص جهانی گرسنگی و وضعیت ایران؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (تیرماه ۹۳)
۱۸. طراحی پرسشنامه برای شناسایی خانوارهای فقیر؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مرداد ماه ۹۳)
۱۹. شاخص رشد و تکامل کودک ۲۰۱۲: پیشرفت ها، چالش ها و نابرابری؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مردادماه ۹۳)
۲۰. بررسی پدیده خودکشی در ایران؛ (دفتر امور آسیب‌های اجتماعی) (شهریورماه ۹۳)
۲۱. شاخص امنیت غذایی جهانی سال ۲۰۱۴؛ (معاونت رفاه اجتماعی) (شهریورماه ۹۳)
۲۲. برنامه های حمایت اجتماعی در ترکیه؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مهر ماه ۹۳)
۲۳. اندازه گیری وسعت و اجزای فقر کودکان با روش فقر چند بعدی؛ (معاونت رفاه اجتماعی با همکاری سازمان بهزیستی کشور) (آبان ماه ۹۳)
۲۴. نقش سازمان اشتغال در خارج از کشور فیلیپین و مقررات استخدام و اشتغال کارگران در خارج از کشور؛ (معاونت رفاه اجتماعی با همکاری معاونت اشتغال و کارآفرینی) (آذرماه ۹۴)
۲۵. رتبه بندی سازمان بهزیستی از نظر شاخص های توانمندی زنان سرپرست خانوار کشور؛ (دفتر مطالعات رفاه اجتماعی) (مرداد ماه ۹۳)
۲۶. اشتغال عمومی؛ راهکار مقابله با بیکاری در شرایط رکود تورمی؛ (معاونت رفاه اجتماعی با همکاری معاونت اشتغال و کارآفرینی) (اردیبهشت ماه ۹۴)
۲۷. برنامه مشاغل عمومی در آفریقای جنوبی؛ (معاونت رفاه اجتماعی) (خرداد ماه ۹۴)
۲۸. حمایت اجتماعی در جهان: حمایت اجتماعی از کودکان؛ (دفتر بیمه های اجتماعی) (تیرماه ۹۴)

..